

॥ श्री-सङ्कषिप्तचतुर्थीब्रत-सिद्धिविनायक-पूजा ॥

(मूलम्—श्री-ब्रतराजः)

श्रावणकृष्णचतुर्थी सङ्कषिप्तचतुर्थीब्रतम्। तच्च चन्द्रोदयव्यापिन्यां कार्यम्। श्रावणे बहुले पक्षे चतुर्थीं तु विधूदये। गणेशं पूजयित्वा तु चन्द्रायार्घ्यं प्रदापयेत् इति कथायां तत्र ब्रतपूजाविधानात्।

द्विनद्वये तद्वासौ पूर्वेव। “मातृविद्धा गणेश्वर” इति वचनात्। दिनद्वयेऽव्यासौ परैव। हेमाद्रौ चन्द्रोदयभावे चतुर्थीं निशि षट्टिकाव्यासा परैव ब्रते। इति।

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नृतीभिः सोद् सादनम्॥
अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्घ्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ सुमुखाय नमः

९. ॐ धूमकेतवे नमः

२. ॐ एकदन्ताय नमः

१०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः

३. ॐ कपिलाय नमः

११. ॐ फालचन्द्राय नमः

४. ॐ गजकर्णकाय नमः

१२. ॐ गजाननाय नमः

५. ॐ लम्बोदराय नमः

१३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः

६. ॐ विकटाय नमः

१४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः

७. ॐ विघ्नराजाय नमः

१५. ॐ हेरम्बाय नमः

८. ॐ विनायकाय नमः

१६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाद्यापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थना: समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सिद्धिविनायक-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां
मध्ये ( ) नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ ( )-मासे कृष्णपक्षे
चतुर्थ्या शुभतिथौ ( ) वासरयुक्तायाम् ( ) नक्षत्र ( ) नाम
योग ( )-करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्यां
चतुर्थ्या शुभतिथौ विद्याधनपुत्रपौत्रप्राप्त्यर्थं समस्तरोगमुक्तिकामः श्री-गणेश-
प्रीत्यर्थं अस्माकं सकुटम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-
ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-
वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च

सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-सिद्धिविनायक-प्रसादसिद्ध्यार्थं यथाशक्ति-ध्यानावाहनादिषोऽशोपचारैः श्री-सिद्धिविनायक-पूजां सङ्कष्टचतुर्थीव्रतमहं करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थे क्षेमाय पुनरागमनाय च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धुवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।
ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्टा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदः सर्वं विश्वा भूतान्यापेः प्राणा वा आपेः पूशव्
आपोऽन्नमापोऽमृतमापेः सुप्राडापो विराडापेः स्वराडापुश्छन्दाऽङ्गस्यापो
ज्योतीऽङ्गस्यापो यजूऽङ्गस्यापेः सूत्यमापुः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेन्श्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

१. ॐ आत्मने नमः:

४. ॐ जीवात्मने नमः:

२. ॐ अन्तरात्मने नमः:

५. ॐ परमात्मने नमः:

३. ॐ योगात्मने नमः:

६. ॐ ज्ञानात्मने नमः:

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

१. ॐ आधारशक्त्यै नमः	८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः
२. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः	९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः
३. ॐ आदिकूर्माय नमः	१०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः
४. ॐ आदिवराहाय नमः	११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः
५. ॐ अनन्ताय नमः	१२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः
६. ॐ पृथिव्यै नमः	१३. ॐ सितचामराभ्यां नमः
७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः	१४. ॐ योगपीठासनाय नमः

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ प्राण-प्रतिष्ठा ॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

सौवर्णरौप्यताम्रमृन्मयाद्यन्यतमां गणपतिमूर्तिं कृत्वा जलपूर्ण पूर्णपात्रं
वस्त्रयुतकुम्भोपरि स्थापयित्वा षोडशोपचारैः पूजयेत्।

लम्बोदरं चतुर्बाहुं त्रिनेत्रं रक्तवर्णकम्।
नानारूपैः सुवेषाढ्यं प्रसन्नास्यं विचिन्तयेत्॥

ध्यायेद्वजाननं देवं तप्तकाश्वनसुप्रभम्।
चतुर्बाहुं महाकायं सूर्यकोटिसमप्रभम्॥

अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे श्री-सिद्धिविनायकं ध्यायामि।

आगच्छ त्वं जगन्नाथ सुरासुरनमस्कृत।

अनाथनाथ सर्वज्ञ विघ्नराज कृपां कुरु॥

सुहस्त्रशीरूपा पुरुषः। सुहस्त्राक्षः सुहस्त्रपात्।

स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठदशाङ्गुलम्॥

गजास्याय नमः, अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे गजास्यमावाहयामि।

गोप्ता त्वं सर्वलोकानामिन्द्रादीनां विशेषतः।

भक्तदारिद्विच्छेत्ता एकदन्त नमोऽस्तु ते॥

पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्दृतं यच्च भव्यम्।

उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नैनातिरोहति॥

विघ्नराजाय नमः, आसनं समर्पयामि।

मोदकान्धारयन्हस्ते भक्तानां वरदायक।

देवदेव नमस्तेऽस्तु भक्तानां फलदो भव॥

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः।

पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥

लम्बोदराय नमः, पादं समर्पयामि।

महाकाय महारूप अनन्तफलदो भव।

देवदेव नमस्तेऽस्तु सर्वेषां पापनाशन॥

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः।

ततो विश्वद्विक्रामत्। साशनानशने अभि॥

शङ्करसूनवे नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

कुरुष्वाचमनं देव सुरवन्द्य सुवाहन।
सर्वाधिदलनस्वामिनीलकण्ठ नमोऽस्तु ते॥

तस्मा॑द्विराङ्गुजायत। विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यतो पश्चाद्भूमिमथो पुरः॥
उमासुताय नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

स्नानं पश्चामृतेनैव गृहाण गणनायक।
अनाथनाथ सर्वज्ञ नमो मूषकवाहन॥

पयो-दधि-घृतं चैव शर्करामधुसंयुतम्।
पश्चामृतेन स्नपनं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम्॥

यत्पुरुषेण हृविषां। देवा यज्ञमतंन्वता।
वृसुन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शुरद्धुविः॥
वक्रतुण्डाय नमः, पश्चामृतस्नानम् समर्पयामि।

गङ्गा च यमुना चैव गोदावरिसरस्वती।
नर्मदा सिन्धुकावेरी जलं स्नानाय कल्पितम्॥

सप्तास्याऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबैधुन् पुरुषं पशुम्॥

हेरम्बाय नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि।

रक्तवस्त्रसुयुग्मं च देवानामपि दुर्लभम्।
गृहाण मङ्गलं देव लम्बोदर हरात्मज॥

तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवा अयोजन्त। साध्या ऋषेयश्च ये॥

शूर्पकर्णाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं गृहाण गणनायक।
आरक्तं ब्रह्मसूत्रं च कनकस्योत्तरीयकम्॥

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहृतः। सम्भृतं पृष्ठदाज्यम्।
पृशूङ्गस्ताङ्गश्चके वायुव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्व ये॥

कुञ्जाय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

उद्धद्वास्करसङ्काशं सन्ध्यावदरुणं प्रभो।
वीरालङ्करणं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, सिन्दूरं समर्पयामि।^१

नानाविधानि दिव्यानि नानारकोञ्चलानि च।
भूषणानि गृहाणेश पार्वतीप्रियनन्दन॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, आभरणानि समर्पयामि।^१

गृहाणेश्वर सर्वज्ञ दिव्यचन्दनमुत्तमम्।
करुणाकर गुञ्जाक्ष गौरीसुत नमोऽस्तु ते॥

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहृतः। क्रृचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दाङ्गसि जज्ञिरे तस्मात् यजु॒स्तस्माद्जायत॥

गणेश्वराय नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं
समर्पयामि।

अक्षताश्व सुरश्रेष्ठ कुङ्कुमाक्ताः सुशोभिताः।
मया निवेदिता भक्त्या गृहाण गणनायक॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

सुगन्धिदिव्यमालां च गृहाण गणनायक।
 विनायक नमस्तुभ्यं शिवसूनो नमोऽस्तु ते॥
 माल्यादीनि सुगन्धीनि मालत्यादीनि मे प्रभो।
 मयाऽऽहतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम्॥
श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, पुष्पमालां समर्पयामि।

करवौरैर्जातिकुसुमैश्वम्पकैर्बकुलैः शुभैः।
 शतपत्रैश्च कहारैरर्चयेद् गणनायकम्॥

तस्मादश्वां अजायन्ता ये के चौभयादतः।
 गार्वो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माङ्ग्राता अञ्जावयः॥

विघ्ननाशिने नमः, पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

विघ्ननाशिने नमः, दूर्वाकुङ्कुमादि समर्पयामि। [अनेनैव नामा दूर्वाकुङ्कुमादि
 दद्यात्।]

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१.	गणेश्वराय	नमः — पादौ	पूजयामि
२.	विघ्नराजाय	नमः — जानुनी	पूजयामि
३.	आखुवाहनाय	नमः — ऊरु	पूजयामि
४.	हेरम्बाय	नमः — कटिं	पूजयामि
५.	कामारिसूनवे	नमः — नाभिं	पूजयामि
६.	लम्बोदराय	नमः — उदरं	पूजयामि
७.	गौरीसुताय	नमः — स्तनौ	पूजयामि
८.	गणनायकाय	नमः — हृदयं	पूजयामि

१.	स्थूलकण्ठाय	नमः — कण्ठं	पूजयामि
१०.	स्कन्दाग्रजाय	नमः — स्कन्धौ	पूजयामि
११.	पाशहस्ताय	नमः — हस्तौ	पूजयामि
१२.	गजवक्राय	नमः — वक्रं	पूजयामि
१३.	विघ्रहत्रे	नमः — ललाटं	पूजयामि
१४.	सर्वेश्वराय	नमः — शिरः	पूजयामि
१५.	श्रीगणाधिपाय	नमः — सर्वाण्यङ्गानि	पूजयामि

॥ एकविंशति-दूर्वायुग्म-पूजा ॥

१.	गणाधिपाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२.	पाशाङ्कुशधराय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
३.	आखुवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
४.	विनायकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
५.	ईशपुत्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
६.	सर्वसिद्धि-प्रदाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
७.	एकदन्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
८.	इभवक्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
९.	मूषिकवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१०.	कुमारगुरुवे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
११.	कपिलवर्णाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१२.	ब्रह्मचारिणे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१३.	मोदकहस्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१४.	सुरश्रेष्ठाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

१५.	गजनासिकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१६.	कपित्थफल-प्रियाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१७.	गजमुखाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१८.	सुप्रसन्नाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१९.	सुराग्रजाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२०.	उमापुत्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२१.	स्कन्दप्रियाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

॥ गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलि: ॥

गणेश्वराय नमः

गणक्रीडाय नमः

महागणपतये नमः

विश्वकर्त्रे नमः

विश्वमुखाय नमः

दुर्जयाय नमः

धूर्जयाय नमः

जयाय नमः

सुरूपाय नमः

सर्वनेत्राधिवासाय नमः

वीरासनाश्रयाय नमः

योगाधिपाय नमः

तारकस्थाय नमः

पुरुषाय नमः

गजकर्णकाय नमः

चित्राङ्गाय नमः

श्यामदशनाय नमः

भालचन्द्राय नमः

चतुर्भुजाय नमः

शम्भुतेजसे नमः

यज्ञकायाय नमः

सर्वात्मने नमः

सामबृंहिताय नमः

कुलाचलांसाय नमः

व्योमनाभये नमः

कल्पद्रुमवनालयाय नमः

निम्ननाभये नमः

स्थूलकुक्षये नमः

१०

२०

पीनवक्षसे नमः		कल्पाय नमः
बृहद्भूजाय नमः	३०	कपर्दिने नमः
पीनस्कन्धाय नमः		कटिसूत्रभृते नमः
कम्बुकण्ठाय नमः		कारुण्यदेहाय नमः
लम्बोष्ठाय नमः		कपिलाय नमः
लम्बनासिकाय नमः		गुह्यागमनिरूपिताय नमः
सर्वावयवसम्पूर्णाय नमः		गुहाशयाय नमः
सर्वलक्षणलक्षिताय नमः		गुहाब्धिस्थाय नमः
इक्षुचापधराय नमः		घटकुम्भाय नमः
शूलिने नमः		घटोदराय नमः
कान्तिकन्दलिताश्रयाय नमः		पूर्णानन्दाय नमः
अक्षमालाधराय नमः	४०	परानन्दाय नमः
ज्ञानमुद्रावते नमः		धनदाय नमः
विजयावहाय नमः		धरणीधराय नमः
कामिनी-कामना-काम-मालिनी- केलि-लालिताय नमः		बृहत्तमाय नमः
अमोघसिद्धये नमः		ब्रह्मपराय नमः
आधाराय नमः		ब्रह्मण्याय नमः
आधाराधेयवर्जिताय नमः		ब्रह्मवित्तियाय नमः
इन्दीवरदलश्यामाय नमः		भव्याय नमः
इन्दुमण्डलनिर्मलाय नमः		भूतालयाय नमः
कर्मसाक्षिणे नमः		भोगदात्रे नमः
कर्मकर्त्रे नमः	५०	महामनसे नमः
कर्माकर्मफलप्रदाय नमः		वरेण्याय नमः
कर्मण्डलुधराय नमः		वामदेवाय नमः
		वन्द्याय नमः

वञ्चनिवारणाय नमः		सहस्राक्षाय नमः
विश्वकर्त्रे नमः		सहस्रपदे नमः
विश्वचक्षुषे नमः	८०	कामरूपाय नमः
हवनाय नमः		कामगतये नमः
हव्यकव्यभुजे नमः		द्विरदाय नमः
स्वतन्त्राय नमः		द्वीपरक्षकाय नमः
सत्यसङ्कल्पाय नमः		क्षेत्राधिपाय नमः
सौभाग्यवर्धनाय नमः		क्षमाभर्त्रे नमः १००
कीर्तिदाय नमः		लयस्थाय नमः
शोकहारिणे नमः		लङ्घुकप्रियाय नमः
त्रिवर्गफलदायकाय नमः		प्रतिवादिमुखस्तम्भाय नमः
चतुर्बाहवे नमः	९०	दुष्टचित्प्रसादनाय नमः
चतुर्दन्ताय नमः		भगवते नमः
चतुर्थी-तिथि-सम्भवाय नमः		भक्तिसुलभाय नमः
सहस्रशीर्षे पुरुषाय नमः		याज्ञिकाय नमः
		याजकप्रियाय नमः

॥इति श्री-गणेशपुराणे उपासनाखण्डे श्री-गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलि:
सम्पूर्णा॥

दशाङ्गं गुग्गुलं धूपमुत्तमं गणनायक।
गृहाण देव देवेश उमासुत नमोऽस्तु ते॥

यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिथा व्यंकल्पयन्।
मुखं किमस्य कौ बाहू कावूरू पादाव्युच्येते॥
विकटाय नमः, धूपमाद्रापयामि।

सर्वज्ञ सर्वरत्नाद्य सर्वेश विबुधप्रिय।
गृहाण मङ्गलं दीपं घृतवर्तिसमन्वितम्॥

ब्राह्मणोऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अजायत॥

वामनाय नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।
दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

नैवेद्यं गृह्यतां देव नानामोदकसंयुतम्।
पक्षान्त्रफलसंयुक्तं षड्सैश्च समन्वितम्॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्चां प्राणाद्वायुरजायत॥

सर्वदेवाय नमः, ( ) निवेदयामि,
अमृतापिधानमसि।

कृष्णावेण्यागौतमीनां पयोष्णीनर्मदाजलैः।
आचम्यतां विघ्नराज प्रसन्नो भव सर्वदा॥
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

फलान्यमृतकल्पानि सुगन्धीन्यघनाशन।
आनीतानि यथाशक्त्या गृहाण गणनायक॥

सर्वार्तिनाशिने नमः, फलं समर्पयामि।

एकविंशतिसङ्ख्याकान् मोदकान् घृतपाचितान्।
नैवेद्यं सफलं दद्यान्त्रमस्ते विघ्ननाशिने॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, मोदकान् समर्पयामि।^३

^३ अयं श्लोकः/उपचारः श्रीब्रतराजान्तर्गत-सिद्धिविनायक-पूजाया उद्घृतः

ताम्बूलं गृह्यतां देव नागवल्लया दलैर्युतम्।
कर्पूरेण समायुक्तं सुगन्धं मुखभूषणम्॥

नान्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्ष्णो द्यौः समर्वतता।
पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः अकल्पयन्॥
विघ्रहत्रे नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

सर्वदेवाधिदेव त्वं सर्वसिद्धिप्रदायक।
भक्त्या दत्तां मया देव गृहाण दक्षिणां विभो॥

सर्वेश्वराय नमः, दक्षिणां समर्पयामि।

पञ्चर्तिसमायुक्तं वहिना योजितं मया।
गृहाण मङ्गलं दीपं विघ्रराज नमोऽस्तु ते॥

चन्द्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च।
त्वमेव सर्वतेजांसि आर्तिकं प्रतिगृह्यताम्॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥
श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं
दर्शयामि।

कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
रक्षां धारयामि। पुष्पैः पूजयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शुक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतसः।
तमेवं विद्वान्मृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥
योऽपां पुष्पं वेद। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।

य एवं वेदं। यौऽपामायतंन् वेदं। आयतंनवान् भवति।

ॐ तद्ब्रह्मा। ॐ तद्ब्रायुः। ॐ तदात्मा।
ॐ तथस्त्यम्। ॐ तथर्वम्। ॐ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं
रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।
त्वं तंदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमस्ते विघ्रसंहत्रे नमस्ते ईप्सितप्रदा।
नमस्ते देवदेवेश नमस्ते गणनायक॥

विनायकेशपुत्रस्त्वं गजराज सुरोत्तम।
देहि मे सकलान् कामान् वन्दे सिद्धिविनायक॥

नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे।
सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटियुगधारिणे नमः॥

सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अब्धन् पुरुषं पशुम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।

युज्ञेन यज्ञमयं जन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यां सन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥

**श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, छत्रचामर-नृत-गीत-वाद्यादि
समस्तराजोपचारान् समर्पयामि।**

यन्मयाऽऽचरितं देव ब्रतमेतत् सुदुर्लभम्।
गणेश त्वं प्रसन्नः सन् सफलं कुरु सर्वदा॥

विनायक गणेशान सर्वदेवनमस्कृता।
पार्वतीप्रिय विघ्नेश मम विघ्नान्त्रिवारय॥

नमो नमो गणेशाय नमस्ते विश्वरूपिणे।
निर्विघ्नं कुरु मे कामं नमामि त्वां गजानन॥

अगजाननपद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।
अनेकदं तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे॥

विनायक वरं देहि महात्मन् मोदकप्रिय।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

एवं पूजा प्रकर्तव्या षोडशैरुपचारकैः।
मोदकान्कारयेन्मातस्तिलजान्दश पार्वति॥

देवाग्रे स्थापयेत्पञ्च पञ्च विप्राय कल्पयेत्।
पूजयित्वा तु तं विप्रं भक्तिभावेन देववत्॥

दक्षिणां च यथाशक्त्या दत्त्वा वै पञ्चमोदकान्।
पूजयेन्निशि चन्द्रं च अर्घ्यं दत्त्वा यथाविधि॥

॥ अर्धम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-सिद्धिविनायक-प्रीत्यर्थ
श्री-सङ्कष्टचतुर्थीव्रत-पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

(हस्ते साक्षतपुष्पं क्षीरं गृहीत्वा)

क्षीरसागरसम्भूत सुधारूप निशाकर।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं गणेशप्रीतिवर्धनम्॥१॥

रोहिणीसहितचन्द्रमसे नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

क्षीरोदार्णवसम्भूत सुधारूप निशाकर।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं रोहिण्या सहितः शशिन्॥२॥

रोहिणीसहितचन्द्रमसे नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

गणेशाय नमस्तुभ्यं सर्वसिद्धिप्रदायक।
सङ्कष्टं हर मे देव गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते॥३॥

सङ्कष्टहरगणेशाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

कृष्णपक्षे चतुर्थ्या तु पूजितोऽसि विघूदये।
क्षिप्रं प्रसादितो देव गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते॥४॥

सङ्कष्टहरगणेशाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

तिथीनामुत्तमे देवि गणेशप्रियवल्लभे।
सर्वसङ्कष्टनाशाय चतुर्थर्घ्यं नमोऽस्तु ते॥५॥

चतुर्थ्ये नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

॥उपायन-दानम्॥

आचार्य पूजा

अद्यपूर्वोक्त-एवङ्गुण-विशेषण-विशिष्टायामस्यां चतुर्थ्या शुभतिथौ
 श्री-सिद्धिविनायक-पूजा-फलसिद्ध्यर्थं ब्राह्मणपूजाम् उपायन-दानं च
 करिष्ये॥ श्री-महागणपति-स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदमासनम्।

गन्धादि-सकलाराधनैः स्वर्चितम्॥

[अथैकविंशतिं गृह्य मोदकान् घृतपाचितान्।
 स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरुनन्दन॥]

दश विप्राय दातव्याः स्थापयेद् दश आत्मनि।
 एकं गणाधिपे दद्यात् सघृतं मोदकं शुभम्]॥

वायनमन्त्रः

विप्रवर्य नमस्तुभ्यं मोदकान्वै ददाम्यहम्।
 मोदकान्सफलान्पञ्च दक्षिणाभिः समन्वितान्।
 आपदुद्धरणार्थाय गृहाण द्विजसत्तम्॥

प्रार्थना

अबुद्धमतिरिक्तं वा द्रव्यहीनं मया कृतम्।
 सत्सर्वं पूर्णतां यातु विप्ररूपं गणेश्वर॥

ब्राह्मणान् भोजयेद्वै यथात्रेन यथासुखम्।
 स्वयं भुजीत पञ्चैव मोदकान्फलसंयुतान्॥

अशक्तश्वैकमन्त्रं वा भुजीत दधिसंयुतम्।
 अथवा भोजनं कार्यमैकवारं हिमागजे॥

प्रतिमां गुरवे दद्यादाचार्याय सदक्षिणाम्।
 वस्त्रकुम्भसमायुक्तामादौ मन्त्रमिमं जपेत्॥

ॐ नमो हेरम्ब मदमोहित सङ्कषिप्तिवारय निवारय।

इति मूलमन्त्रमेकविंशतिवारं जपेत्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-सङ्कष्टचतुर्थीव्रत-पूजा-पुण्यकाले अस्मिन् मया
क्रियमाण-श्री-सिद्धिविनायक-पूजायां यद्येयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं
हिरण्यं श्री-सिद्धिविनायक-प्रीतिं कामयमानः मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय
सम्प्रददे नमः न मम।

विसर्जनमन्त्रः

गच्छ गच्छ सुश्रेष्ठ स्वस्थाने त्वं गणेश्वर।
व्रतेनानेन देवेश यथोक्तफलदो भव॥

अनया पूजया श्री-सिद्धिविनायकः प्रीयताम्।

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः पूजाक्रियादिषु।
चूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे गजाननम्॥

अनया पूजया श्री-सिद्धिविनायकः प्रीयताम्॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्गम्यार्पणमस्तु।

॥ सङ्कषिप्त-चतुर्थी-ब्रत-कथा ॥

(मूलम्—श्री-ब्रतराजः)

ऋषय ऊचुः

दारिद्र्यशोककष्टाद्यैः पीडितानां च वैरिभिः।
राज्यन्नर्षेन्नपैः सर्वैः क्रियते किं शुभार्थिभिः॥१॥

धनहीनैरैः स्कन्द सर्वोपद्रवपीडितैः।
विद्यापुत्रगृहन्नर्षे रोगयुक्तैः शुभार्थिभिः॥२॥
कर्तव्यं किं वदोपायं पुनः क्षेमार्थसिद्धये।

स्कन्द उवाच

शृणुध्वं मुनयः सर्वे ब्रतानामुत्तमं ब्रतम्॥३॥
सङ्कषिप्तरणं नामामुत्रेह सुखदायकम्।
येनोपायेन सङ्कषिप्तं तरन्ति भुवि देहिनः॥४॥
यद्वतं देवकीपुत्रः कृष्णो धर्माय दत्तवान्।
अरण्ये क्लिश्यमानाय पुनः क्षेमार्थसिद्धये॥५॥
यथा कथितवान् पूर्वं गणेशो मातरं प्रति।
तथा कथितवाञ्छ्रीशो द्वापरे पाण्डवान्प्रति॥६॥

ऋषय ऊचुः

कथं कथितवानम्बां पार्वतीं श्रीगणेश्वरः।
यथा पृच्छन्ति मुनयो लोकानुग्रहकाङ्गिणः॥७॥

स्कन्द उवाच

पुरा कृतयुगे पुण्ये हिमाचलसुता सती।
तपस्तसवती भूरि तेनालब्धः शिवः पतिः^४॥८॥

^४न दृष्टः शङ्करः पतिरित्यपि पाठः

तदाऽस्मरत्सा हेरम्बं गणेशं पूर्वजं सुतम्।
तत्क्षणादागतं दृष्ट्वा गणेशं परिपृच्छति॥९॥

पार्वत्युवाच

तपस्तसं मया घोरं दुश्चरं लोमहर्षणम्।
न प्राप्तः स मया कान्तो गिरीशो मम वल्मीयः॥१०॥

सङ्कषिप्तरणं दिव्यं ब्रतं नारद उक्तवान्।
त्वदीयं यद्वतं तावत् कथयस्व पुरातनम्॥११॥

तच्छ्रुत्वा पार्वतीवाक्यं सङ्कषिप्तरणं ब्रतम्।
प्रीत्या कथितवान् देवो गणेशो ज्ञानसिद्धिदः॥१२॥

गणेश उवाच

श्रावणे बहुले पक्षे चतुर्थ्या तु विधूदये।
गणेशं पूजयित्वा तु चन्द्रायार्थं प्रदापयेत्॥१३॥

पार्वत्युवाच

क्रियते केन विधिना किं कार्यं किं च पूजनम्।
उद्यापनं कदा कार्यं मन्त्राः के स्युस्तु पूजने॥१४॥

किं ध्यानं श्रीगणेशस्य गणेश वद विस्तरात्।

गणेश उवाच

चतुर्थ्या प्रातरुत्थाय दन्तधावनपूर्वकम्॥१५॥

ग्राह्यं ब्रतमिदं पुण्यं सङ्कषिप्तरणं शुभम्।
कर्तव्यमिति सङ्कल्प्य ब्रतेऽस्मिन् गणपं स्मरेत्॥१६॥

स्वीकारमन्त्रः—

निराहारोऽस्मि देवेश यावच्चन्द्रोदये भवेत्।
भोक्ष्यामि पूजयित्वाऽहं सङ्कषिप्तात्तारयस्व माम्॥१७॥

एवं सङ्कल्प्य राजेन्द्र स्नात्वा कृष्णतिलैः शुभैः।
आहिकं तु विधायैव पश्चात्पूज्यो गणाधिपः॥१८॥

त्रिभिर्माषेस्तदर्घेन तृतीयांशेन वा पुनः।
यथाशक्त्या तु वा हैमी प्रतिमा क्रियते मम॥१९॥

हेमाभावे तु रौप्यस्य ताम्रस्यापि यथासुखम्।
सर्वथैव दरिद्रेण क्रियते मृन्मयी शुभा॥२०॥

वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं कृते कार्यं विनश्यति।
जलपूर्णं वस्त्रयुतं कुम्भं तदुपरि न्यसेत्॥२१॥

पूर्णपात्रं तत्र पद्मं लिखेदष्टदलं शुभम्।
देवतां तत्र संस्थाप्य गन्धपुष्पैः प्रपूजयेत्॥२२॥

एवं ब्रतं प्रकर्तव्यं प्रतिमासं त्वयाऽद्विजे।
यावज्ञीवं तु वा वर्षाण्येकविंशतिमेव वा॥२३॥

अशक्तोऽप्येकवर्षं वा प्रतिवर्षमथापि वा।
उद्यापनं तु कर्तव्यं चतुर्थ्या श्रावणेऽसिते॥२४॥

स्वीकारश्च तथा कार्यः सङ्कष्टहरणे तिथौ।
गाणपत्यं तथाऽचार्यं सर्वशास्त्रविशारदम्॥२५॥

श्रद्धया प्रार्थयेदादौ तेनोक्तं विधिमाचरेत्।
एकविंशतिविप्रांश्च वस्त्रालङ्घारभूषणैः॥२६॥

पूजयेद्गोहिरण्याद्यैर्हत्वाऽग्नौ विधिपूर्वकम्।
होमद्रव्यं मोदकाश्च तिलयुक्ता घृतपूताः॥२७॥

अष्टोत्तरसहस्रं वा नोचेदष्टोत्तरं शतम्।
अष्टाविंशतिसङ्ख्याकान्मोदकान्वा सशर्करान्॥२८॥

अशक्तोऽष्टौ शुभान् स्थूलाञ्जुहुयाज्ञातवेदसि।
वैदिकेन च मन्त्रेण आगमोक्तैन वा तथा॥२९॥

अथवा नाममन्त्रेण होमं कुर्याद्यथाविधि।
पुष्पमण्डपिका कार्या गणेशाह्लादकारिणी॥३०॥

पूजयेत्तत्र गणपं भक्तसङ्कष्टनाशनम्।
गीतवादित्रनिनदैर्भक्तिभावपुरस्कृतैः ॥३१॥

पुराणवेदनिर्घोषैस्तोषयेच्च गणेश्वरम्।
एवं जागरणं कार्यं शत्त्या दानादिकं तथा॥३२॥

सपलीकमथाऽचार्यं तोषयेद्वस्त्रभूषणैः।
उपानच्छत्रगोदानकमण्डलुफलादिभिः ॥३३॥

शश्यावाहनभूदानं धनधान्यगृहादिभिः।
यथाशत्त्या प्रकर्तव्यं दारिद्र्याभावमिच्छता॥३४॥

एकविंशतिविप्रांश्च भोजयेन्नामभिर्मम।
गजास्यो विघ्नराजश्च लम्बोदरशिवात्मजौ॥३५॥

वक्रतुण्डः शूर्पकर्णः कुञ्जश्चैव विनायकः।
विघ्ननाशो हि विकटो वामनः सर्वदैवतः॥३६॥

सर्वार्तिनाशी भगवान् विघ्रहर्ता च धूम्रकः।
सर्वदेवाधिदेवश्च सर्वे षोडश वै स्मृताः॥३७॥

एकदन्तः कृष्णपिङ्गो भालचन्द्रो गणेश्वरः।
गणपश्चैकविंशश्च सर्व एते गणेश्वराः॥३८॥

दुर्गोपेन्द्रश्च रुद्रश्च कुलदेव्याधिकं भवेत्।
विशेषेणाष्टसङ्ख्याकैर्मादकैर्हवनं स्मृतम्॥३९॥

एवं कृते विधानेन प्रसन्नोऽहं न संशयः।
ददामि वाञ्छितान् कामांस्तद्वतं मत्रियं कुरु॥४०॥

श्रीकृष्ण उवाच

एवं तु कथितं सर्वं गणेशोन् स्वयं नृपा।
पार्वत्या तत्कृतं राजन् ब्रतं सङ्कषिप्तनाशनम्॥४१॥

ब्रतेनानेन सा प्राप महादेवं पतिं स्वकम्।
तत्कुरुष्व महाराज ब्रतं सङ्कषिप्तनाशनम्॥४२॥

चतुर्थी सङ्कटा नाम स्कन्देन कथिता ऋषीन्।
ऋषिभिर्लोककामैस्तर्लोके ततमिदं ब्रतम्॥४३॥

सूत उवाच

कृतं युधिष्ठिरैणैतद्राज्यकामेन वै द्विज।
तेन शत्रून्निहत्याऽऽज्ञौ स्वराज्यं प्राप्तवान् स्वयम्॥४४॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन ब्रतं कार्यं विचक्षणैः।
येन धर्मार्थकामाश्र मोक्षश्चापि भवेत्किल॥४५॥

यः करोति ब्रतं विप्राः सर्वकामार्थसिद्धिदम्।
स वाञ्छितफलं प्राप्य पश्चाद्गणपतां ब्रजेत्॥४६॥

यदा यदा परं विप्रा नरः प्राप्नोति सङ्कटम्।
तदा तदा प्रकर्तव्यं ब्रतं सङ्कषिप्तनाशनम्॥४७॥

त्रिपुरं हन्तुकामेन कृतं देवेन शूलिना।
त्रैलोक्यभूतिकामेन महेन्द्रेण तथा कृतम्॥४८॥

रावणेन कृतं पूर्वं वालिबन्धनसङ्कटे।
स्वकीयं प्राप्तवात्राज्यं गणेशस्य प्रसादतः॥४९॥

सीतान्वेषणकामेन कृतं वायुसुतेन च।
सङ्कल्प्य दृष्टवान्सोऽयं सीतां रामप्रियां पुरा॥५०॥

दमयन्त्या कृतं पूर्वं नलान्वेषणकारणात्।
 सा पतिं नैषधं लेभे पुण्यक्षोकं द्विजोत्तमाः।
 अहल्याऽपि पतिं लेभे गौतमं प्राणवल्लभम्॥५१॥

विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी धनमाप्नुयात्।
 पुत्रार्थी पुत्रमाप्नोति रोगी रोगात्प्रमुच्यते॥५२॥

॥इति श्रीस्कन्दपुराणोक्तं सङ्कषचतुर्थीब्रतम्॥

---

 generated on November 2, 2025

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | Credits